

[SPEAKER_00]

Du hører nå en podkast fra Universitetet i Stavanger.

[SPEAKER_02]

Jeg heter Bjørn Olav Skjæveland, og jeg syns det er kjekt å komme på ting.

Lage ting.

Skape noe.

Men jeg tror Anna syns det er enda kjekkere enn meg.

[SPEAKER_01]

Jeg gleder meg alltid til å gå på jobb.

Alltid gleder jeg meg.

Og så begynner jeg å jobbe, da.

Og i slutten av dagen så rydder jeg, sånn at det er helt fint.

Og til neste dag så legger jeg altså frem penn og sånt til jeg skal komme ned dit neste dag.

Jeg har normale arbeidstider som et ... Jeg prøver å være et normalt menneske, så jeg har normale arbeidstider, da.

Så jeg slutter i ... ja, fem, liksom.

[SPEAKER_02]

Og når du sitter der og skriver ... Hvis jeg hadde kommet ned til deg da og sagt Anna ... Anna?

Anna?

[SPEAKER_01]

Ja, det hadde jeg ikke hørt.

Jeg er helt 100 % fokusert.

Så jeg er helt inne i det jeg gjør.

Så full fokus, altså.

Det er det.

Det er viktig for meg når jeg skriver.

[SPEAKER_02]

Og hun som sa det, hun heter Anna Fiske og er opprinnelig fra Sverige og har vunnet en haug med priser for bøkene sine.

Og når jeg har skrevet utlister over bøkene du har skrevet, så stopper den på 73.

Det kan vel godt hende vi har bomma på noen.

Og det vi tenkte vi skulle prøve å finne ut av, det er hvordan du skriver.

Går det an å stille det åpne spørsmålet først?

Hvordan skriver Anna Fiske?

[SPEAKER_01]

Ja, det går egentlig ikke an, faktisk.

For hver bok er jo forskjellig.

Det er litt forskjellig hvilken type, hvilke genre og temaer og sånn.

Jeg har ofte litt forskjellig utgangspunkt og føler ofte at boken som bestemmer, så må jeg følge med best jeg kan.

[SPEAKER_02]

Det betyr at du har ulike skrivemetoder ut ifra hva bok du skal skrive?

[SPEAKER_01]

Ja, og det er jeg kanskje ikke alltid så klar over.
Det aller viktigste som er likt, det er jo ideen, da.
Ideen tenker jeg på lenge.
Det kan jeg ha tenkt på et år.
Nå går jeg og tenker på ideer til en bok jeg skal skrive om kanskje to år.
De må få modne ferdig.
Så det er jo det viktigste, da.
Den tenkefasen.

[SPEAKER_02]

Men når du går så lenge svanger med ideene, hvor kom ideene fra?

[SPEAKER_01]

Ja, de kan dukke opp hvor som helst.
Men ofte får jeg faktisk ideer også i mitt møte med barn.
Når jeg er ute og formidler.
Spørsmål som får meg å tenke på ting, da.
Så det var f.eks.
Så var jeg på en skole ... Og så pleier jeg å si at jeg er forfatter, og så spør jeg om noen vet hva det er.
Og da var det en gutt som rekte opp hånden og sa ... 'Det er en som er veldig fattig', sa han.
Og så begynte jeg å forklare det.
Og ja, men noen er kanskje det, og andre klarer å leve på det.
Og så etterpå tenkte jeg ...
Og ja.. jan mener 'for fatter' ... Altså 'for fattig'.
Det var det han fikk.
Og så begynte jeg å tenke på ting..på penger.
Og tenkte at penger er jo veldig rart for barn.
Hva er penger?
Og så begynte jeg å tenke på det der med å være voksen.
Og så ble det til boken 'Hvordan er det å være voksen'.
For da var det så mye jeg tenkte på etter han guttens tanker, da.

[SPEAKER_02]

Er det ingen ideer som kommer fra voksne?

[SPEAKER_01]

Jo, det kan skje i møte med voksne.
Jeg skriver bøker for voksne og, så det kan skje.
Men barn spør jo og undrer litt morsommere enn vi voksne gjør.
Så de er litt mer åpne og tenker litt mer på verden og ting og hvordan ting er og hvorfor det ... Det er noe vi voksne kanskje glemmer litt og spørre...
Hvordan er det?
Er det sånn?
For det åpner jo ganske mye tanker og funderinger, da.

[SPEAKER_02]

Men du har tegnet hele livet og skrevet store deler av livet.
På hvilket tidspunkt innså Anna at hun var forfatter?

[SPEAKER_01]

Ja ... Det tok nok ganske lang tid.
Jeg skrev mye dikt da jeg var sånn 16–17.
Og de sendte jeg inn til et forlag som ba meg om å skrive mer.
Men da tenkte ikke jeg på at jeg var forfatter, egentlig.
Jeg tenkte bare på at jeg ville skrive og formulere meg.
Jeg visste ikke helt hva jeg ville gjøre, da.
Nei, når tenkte jeg på det?
Det er jo et veldig bra spørsmål.
Nei, det har jeg ikke tenkt på.
Det har bare skjedd, det.

[SPEAKER_02]

Så nå anser Anna Fiske seg som forfatter?

[SPEAKER_01]

Ja, jeg ble jo det første gangen.
Den første boken jeg skrev, ble jeg jo forfatter, da.
Det har jeg vært i 25 år.

[SPEAKER_02]

Men bildene er alltid med?

[SPEAKER_01]

Ja.

[SPEAKER_02]

Men du sa du skrev poesi.
Det var uten bilder.
Hvorfor gikk du vekk fra ren tekst og gikk over til at bildene må
være med?

[SPEAKER_01]

Ja, jeg prøvde ... Jeg skrev en ungdomsroman som heter Elven.
Som kom i 2017, tror jeg det var.
Da tenkte jeg at jeg ikke skulle ha med tegninger.
Men det klarte jeg ikke.
Det ble for kjedelig for meg.
Så jeg må ha med det visuelle.
Og så vet jeg også at for de som strever litt med å lese, så er
tegninger bare så utrolig viktige, da.
Det er en måte å få til lesingen og til leselysten.
Så jeg syns tegning er veldig viktig.

[SPEAKER_02]

Universelt språk?

[SPEAKER_01]

Ja, det er det.

[SPEAKER_02]

Er det det visuelle som vinner over teksten?

[SPEAKER_01]

Nja, jeg syns de hører sammen.

Det er ...

Det er litt sånn fyrverkerier ... Kruttet ble til fyrverkerier, på en måte.

Sammen.

Nei, så de trenger hverandre.

Men det fins jo også bøker uten tekster, som jeg syns er kjempefine.

Der mye av fortellingen er der, da.

Men jeg vil ha teksten.

[SPEAKER_02]

Men når du lager ei illustrert bok, så vet jeg at du har mye mer tekst i utgangspunktet enn det som havner i boka.

Hvilken prosess og hvorfor det?

[SPEAKER_01]

Proessen er at du ikke må si ting to ganger, både i tekst og bilde. Altså ... Han spiser en pølse, og så tegner man en som spiser en pølse.

Da blir det litt sånn ... Du må ikke fortelle det to ganger.

Da kan du tegne noe annet.

'Kanskje han spiser en pølse.'

Eller du tegner at det kommer en fugl og tar pølsen, eller noe sånt.

Noe som ikke står i teksten.

Eller andre veier, da.

I tekster er det jo mange bilder, da, og de bildene må jo få være i teksten.

Men sånn er det også i tegninger.

Det er også mye tekst, da.

Mye fortelling.

Og den er tegningens egen, da.

De må ikke krasje, men de må være venner, da.

[SPEAKER_02]

Men er det alltid teksten som kommer først?

Stikkordene og manuset, og så illustrerer du det?

Eller hender det at du gjør det motsatte og tegner først?

[SPEAKER_01]

Ja, det er forskjellig til forskjellige prosjekter.

Noen ganger tegner jeg, og så kommer teksten etterpå og andre ganger kommer teksten først.

Nå driver jeg med en bildebok.

Der er jeg ferdig med hele teksten.

Og jeg vet ennå ikke hvordan jeg skal løse bildene.

Det kommer.

Men jeg tror ikke jeg tar bort teksten. Den er såpass avskrelt og må være sånn.

Så må jeg lage bildene, da.

Så da må jeg løse det.

[SPEAKER_02]

Men det går lenge med ideen.

Planlegger du hele boka før du begynner, eller hender det av og til at ... Nei, bare sette meg ned og starte med noe?

[SPEAKER_01]

Jeg planlegger hele, jeg, men jeg vet ikke alltid hvordan det skal gå.

Jeg vet hva jeg vil skrive om temaer og sånn, men jeg vet ikke alltid ... Det er jo annerledes når du skriver en bildebok, når det er litterært.

For da har du jo en begynnelse og noe som skjer, og en slags slutt, da.

Men sakprosa trenger jo ikke ha ...

En slutt.

Men det må jo være en liten sånn tvist på slutten, syns jeg.

Alltid.

Det må slutte liksom på ... Du må omfavne.

Det er når du går inn i ... Altså, du åpner døren i et hus, og når du går inn, så lukker du døren igjen, da.

Så det må være pakka inn, da.

[SPEAKER_02]

For det viktige er at når du åpner boka, så skal du få lyst til å lese den.

Du legger ned mye arbeid i den første åpningssida?

[SPEAKER_01]

Det gjør jeg, og så legger jeg også ned mye arbeid i rytmen i boken.

Og så tekstmessig og billedmessig, da.

At du skal ville snu til neste side.

Det skal være noe som får en.

Og retningen, hvordan jeg tegner, da.

At noen løper den veien, da.

Så tar man andre siden, da.

Og farger.

[SPEAKER_02]

Og hold deg til én idé?

[SPEAKER_01]

Ja, én idé.

Ellers ble det for mye.

Så der er jeg streng.

[SPEAKER_02]

Humor er viktig?

[SPEAKER_01]

Ja.

[SPEAKER_02]

Det må være gøy?

[SPEAKER_01]

mm.

Og så syns jeg humor er en måte å ufarliggjøre ting på, da.

Når vi ler, så åpner vi opp og tar litt lettere inn ting, da.

Men humoren må være ... Ja, si at altså, det må ikke være ... Vi må ikke bare le bort sånn.

Ha-ha-ha.

Liksom, ta det bort.

Men man må le med, og man må le for å åpne opp, da.

Nei, sånn er det jo ikke, men sånn er det.

[SPEAKER_02]

Men du lager veldig mye for barn?

[SPEAKER_01]

Ja.

[SPEAKER_02]

Bitte litt for voksne.

Hvordan er den forskjellen?

[SPEAKER_01]

Ja ... Jeg tror det er litt mer komplisert å lage for barn.

For man må jo tenke veldig mange ganger når man formulerer seg.

Det må være rett på, det må være ærlig.

Men du må ikke skremme, og du må heller ikke lage sånn tanke som ikke var der først når man skriver om døden, f.eks.

Så må man ha rett på.

Så der må du tenke deg veldig om.

Og så må det jo ikke bli kjedelig.

Barn skal jo synes det er gøy og morsomt, da.

Så jeg tror nok det er ... Men når jeg skriver for voksne, er det jo noe annet.

Og det er jo helt andre temaer ofte, da.

Som ikke interesserer barn, da.

[SPEAKER_02]

Hvor mye tenker du på de som leser boka mens du skriver den?

[SPEAKER_01]

Masse.

At det må være tilgjengelig.

Og så tenker jeg på ... I sakprosa-bøkene f.eks.

tenker jeg på hvis noen har opplevd en ting, og hvis noen ikke har opplevd en ting.

At det er litt trøst der.

Men uten å skremme de som ikke har opplevd det, da.

[SPEAKER_02]

For du prøver å inkludere alle i bøkene dine?

[SPEAKER_01]

Ja.

Mangfoldet har alltid vært viktig for meg, og at alle skal føle at de er med, da.

[SPEAKER_02]

Så mye at du har måttet rette på bøker i andre og tredje opplag?

[SPEAKER_01]

Ja.

Og så skjer ting i årene som går, så skjer ting hvordan vi snakker om ting og gjør ting.

Så da har jeg forandret.

Jeg har vært så heldig at det blir nye opplag.

Det har blitt bøker som har blitt trykket ti ganger, f.eks.

Da har vi sjansen til å forandre, da.

[SPEAKER_02]

Barnebøker, som du skriver veldig mye av, er jo gjerne det første møtet barn har med litteratur.

Og som kanskje kan være med på å gjøre at de fortsetter å lese, eller at de stopper å lese.

Hva tenker du liksom om det ansvaret, i gåseøyne-ansvaret, som du sitter med der?

[SPEAKER_01]

Det respekterer jeg veldig, og det gjør meg veldig stolt over mitt yrke.

At vi som skriver for barn, lager matjord, på en måte, til litteraturopplevelser, som vokser opp av den.

Så det føler jeg en veldig stolthet og ære over å få lov å gjøre.

[SPEAKER_02]

Går vi tilbake til din barndom.

Kalle Anka het det vel kanskje da du vokste opp.

Ditt møte med Donald-blad og ei voksen dame.

Hvordan preger det måten du nå tenker på dine bøker på?

[SPEAKER_01]

Nei, det der med å bli lest for som det var en dame som vasker hjemme hos oss ... Vi var superkompiser, da.

Jeg skulle bli vaskedame da jeg ble stor.

Jeg har skrevet en bok om henne som heter Vaskedamen.

Og vi leste Donald sammen, da.

Og hun interesserte meg for det jeg likte å lese.

Og ettersom jeg har dysleksi, så har tegneserier vært viktig for meg i lesingen, da.

For der har du teksten i boblene.

Det var lettere for meg å lese enn å få så masse, masse tekst.

Og på den tiden på 70-tallet var ikke tegneserier sett på som noe ... Det var ikke ordentlige bøker.

Ikke hjemme hos oss, da, men i skolen, da.

Men Agda, som hun heter, hun leste sammen med meg.

Jeg satt i fanget.

Og så lo vi sammen.

Og så følte jeg den der nærheten.
At vi var samme alder, da.
Selv om det var 50 år imellom oss, liksom.
Det var magisk.

[SPEAKER_02]

Hva tror du det betydde for din interesse for litteratur?

[SPEAKER_01]

Masse.

Men også at jeg vokste opp i et hjem der jeg fikk masse bøker hjemme
og ble mye lest for, mest av far.

Så det var hvordan han leste bøker.

Pippi Langstrømpe og såne ting.

Så det har betydd masse.

[SPEAKER_02]

Og det er mye av det du skriver om, som åpner opp for samtaler og
diskusjon mellom barn og voksne?

[SPEAKER_01]

Ja, det syns jeg er viktig.

Det var det også i min barndom.

Det var mye problemer hjemme.

Faren min var bipolar.

Og det kunne være veldig heftig til tider, da.

Det var aldri noe jeg fikk forklart som jeg syntes jeg hadde fått et
litt bedre liv hvis jeg hadde fått vite.

Så jeg føler også i mine bøker at jeg vil fortelle om ting som det
er.

Altså, barn har så godt av å få vite ting, for barn ser.

Barn lurer, da.

[SPEAKER_02]

Men det er utfordrende å skrive om vanskelige ting for små barn?

[SPEAKER_01]

Ja, men bare du skriver det rett ut, og så er det ikke farlig.

Det er godt.

Jeg skriver f.eks.

om at det er de voksne som skal passe på barna.

Det er ikke barna som skal passe på de voksne.

Det kan et barn som hadde det til tider, sånn som jeg hadde det, ha
veldig godt av å lese.

Et barn som ikke har det sånn, kan ikke bry seg så mye.

Sånn er det jo.

Så du kan fortelle slike ting på en ganske mild måte.

Men jeg tror det treffer der det skal treffe.

[SPEAKER_02]

Men det er ikke bare bare å skrive om kropp, f.eks.?

[SPEAKER_01]

Nei.

[SPEAKER_02]

Å forklare mekanismen om hvordan barn blir til.
Jeg hadde jo sett med gru på å måtte være lærer i barneskolen og ha den samtalen der.

Les boka til Anna Fiske og takk for i dag.

Hvordan går du fram når du går løs på sånne vanskelige ting?

[SPEAKER_01]

Jeg går rett på, og så løser jeg mye i meg at det er tegning, da.
Så det er mye jeg ikke trenger å forklare, det ser man i tegningen.
Altså, det er egentlig bare ett bilde som er flaut, der man ser at det er en dame og en mann som skal ha samleie, da, og det jeg forklarer.

Men så er det også viktig å vise hva samleie er.

... penetreringen, da,
men det ville jeg ikke skrive om.

Det ble liksom for mye.

Så da har jeg gjort det som en quiz. Da står det hvem har sex, og hvem har ikke sex?

Og der ser man det på et par.

Og da kan man forklare det hvis man vil.

Eller så.

Det gjør jo ikke noe.

Men der er det jo i et bilde, da, at man ser hvordan det går til, da.

Det ser man ikke på det første bildet, når det bare er to som står imot hverandre, da, der skal det skje.

Så da var det løst.

Det er bare to oppslag i hele den boken.

Så er det ferdig med det, og så må du forklare det du skal.

Og du må ikke forklare for mye detaljer og sånn.

Det er ikke barna interessert i.

[SPEAKER_02]

For det er en annen fortellermåte som er viktig å passe på når du skriver for barn.

Det at du ikke har mange omliggende historier som tar vekk fokus fra det ene du har lyst til å fortelle.

[SPEAKER_01]

Ja, fokuset er viktig.

Det er jo litt sånn man kan tenke når man skriver et barn ... Det er jo som hvis du skal fortelle noe til et barn, hvordan du forteller det.

Så da kan man jo tenke, når du skriver, 'Hvordan hadde jeg fortalt det her til en som er fire år?'

'Hva hadde jeg sagt da?'

Det er jo ganske annerledes enn hvis du skal fortelle det samme til en som er 40 år.

Så der sier du mye om aldersgrupper, hvor du skal legge deg.

Du kan tenke der, da.

[SPEAKER_02]

For hvor barnslig er Anna?

[SPEAKER_01]

Veldig!

Jeg er ganske barnslig, faktisk.

Jeg leker, på en måte, mye. Jeg skaper.

Jeg er på en måte det jeg tegner eller skriver.

Det er litt som å være en skuespiller. At jeg går inn i den rollen.

Så er jeg kanskje en gutt som skal spille fotball og så føler jeg:

Hvordan har han det nå?

Han er kjempeglad, eller trist eller...så blir jeg litt trist selv.

[SPEAKER_02]

Og jeg har forstått at du aldri har noe skrive- eller tegnesperre?

[SPEAKER_01]

Nei, det har jeg ikke opplevd ennå.

Hvem vet?

Men jeg tror ikke det kommer, for nå har jeg holdt på så lenge.

Så ... Nei, jeg har det alltid gøy.

Og så tror jeg at jeg holder på med masse andre ting som er kreative.

Som jeg driver med.

Maler og spikker og lager uroer og mosaikker og skulpturer.

Så det er alltid noe på gang.

[SPEAKER_02]

Har du kastet deg på makramé òg.

[SPEAKER_01]

Nei, ikke makramé, men strikking.

Og så ser jeg masse på TV, da.

Jeg elsker å sitte i sofaen og ikke gjøre noen ting.

Kjede meg er bra.

[SPEAKER_02]

Opp gjennom årene, hva er det viktigste du har lært om det å skrive og illustrere?

Det var kanskje et stort spørsmål, men ...

[SPEAKER_01]

Du må jo skrive og illustrere om noe som du bryr deg om, og som er viktig for deg.

Som du er nysgjerrig på selv.

Det må ikke være noe som du allerede vet alt om, føler jeg, for min del.

Det må være noe der jeg skal finne ut av.

Noe som trigger meg.

Og det må også være noe som kanskje er litt vanskelig.

Som når man var barn og hadde lekser og ikke fikk det til, og så prøver man ... Og så ja, så får man det til.

[SPEAKER_02]

Har du fått det til på første forsøk noen gang?

[SPEAKER_01]

Ja.

Ganske ofte, tror jeg.

For jeg har tenkt så mye på det.

Jeg har hatt så mye tanker, liksom.

Når jeg går ned trappen, så vet jeg ... Men får jeg det ikke til, så må jeg bare gjøre det igjen.

Det er ikke noen fare.

[SPEAKER_02]

Fra en som har 73 titler her på arket mitt, hvis du skulle gi et råd til noen som hadde null titler, hva ville det vært?

[SPEAKER_01]

Ja ... Begynn sakte og forsiktig.

Og det er ikke sikkert du får det til med en gang.

Jeg ble refusert veldig mange ganger før jeg fikk utgitt min første bok.

Jeg var vel 30 da jeg begynte å skrive bøker, og 35 da jeg debuterte.

Og det var med en tegneserie.

Så ikke gi opp.

Ikke gi opp.

Prøv å ha det gøy.

Ikke vær så streng.

Vær snill med deg selv.

Du får en bit sjokolade hvis du har skrevet så og så mye.

Eller en kopp kaffe, eller hva det nå er du blir glad av.

[SPEAKER_02]

Men hva gjør det med en forfatterspire å bli refusert gang etter gang etter gang?

[SPEAKER_01]

Det er forferdelig.

Ja, det er ikke noe hyggelig.

Men du kan også bli en litt sånn her ... Dette skal jeg få til.

Sånn ble jeg i hvert fall, da.

Jeg visste hva jeg ville.

Så jeg ga ikke opp.

Nei, det var helt forferdelig.

Det var det.

Men så er jeg også glad for at det var ikke bra nok.

Så det er jo en grunn til at man blir refusert.

For da må man prøve igjen.

Og så kanskje det var bra at det ikke ble noe, ettersom det ikke hadde vært bra, da.

Det er jo ikke bra for deg hvis det da kommer ut, og så er det ingen som kjøper boken, eller du blir refusert i avisene og sånn.

[SPEAKER_02]

Så det får deg å stoppe noe?

[SPEAKER_01]

Jeg tror ikke det.

Nå har jeg to-tre bøker jeg har lyst på.

Nå driver jeg med to, og så har jeg to-tre til.

Så tenker jeg at jeg kan få det til å slutte etter det, men sånn har jeg jo tenkt ganske mange år, så jeg vet ikke.

Men så kan det hende at jeg begynner med noe annet, at jeg maler mer og sånn.

Jeg begynte som billedkunstner, så det vet man ikke.

Livet er langt.

Forhåpentligvis.

[SPEAKER_02]

Og barnet det er alltid inne i deg, og kiler og vil ut?

[SPEAKER_01]

Ja, det er det.

Det barnet forer jeg er hver dag.

Det barnet som er meg.

Det nysgjerrige barnet.

[SPEAKER_00]

Du har hørt en podkast fra Universitetet i Stavanger.